

Centrum Badania Opinii Społecznej

ul. ŻURAWIA 4 skr. pt. 24 00-955 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 28-37-04, 29-35-69
ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 40-56-41
TELEFON DYŻURNY: 21-34-34

BDF/121/7/87

PRZED TRZECIĄ WIZYTĄ PAPIEŻA W POLSCE

Maj 1987 r.

Jednym z tematów sondażu przeprowadzonego przez CBOS w marcu br. pod hasłem "Aktualności - perspektywy - problemy" była kolejna zbliżająca się wizyta Papieża w Polsce¹. Chcieliśmy poznać, w jakim stopniu badana zbiorowość jest zainteresowana tym wydarzeniem oraz jakie przypisuje mu znaczenie i skutki dla siebie i kraju.

1. Zainteresowanie wizytą Papieża

Zapowiedziana wizyta Papieża wzbudza duże zainteresowanie społeczne. Tylko 3,4% respondentów nie interesuje się tym wydarzeniem. Większość badanych /72,3%/ zamierza śledzić przebieg wizyty za pośrednictwem środków masowego przekazu, zwłaszcza telewizji, 1/3 /33,6%/ planuje wziąć bezpośredni udział w powitaniu Papieża lub spotkaniu z nim, przy czym dla 24% będzie się to wiązało z koniecznością dojazdu do miejscowości leżącej na trasie papieskiej podróży. Deklaracje udziału w powitaniu Papieża lub spotkaniu z nim według wybranych cech respondentów przedstawiono w tabeli 1.

Większe zainteresowanie bezpośrednim spotkaniem z Papieżem przejawiają ludzie młodzi, mieszkańcy dużych miast, badani o najniższym cenzusie wykształcenia, uczniowie i studenci oraz robotnicy. Chęć uczestniczenia w powitaniu i spotkaniach najczęściej jednak deklarowali respondenci wierzący i regularnie praktykujący, najrzadziej zaś niewierzący, wierzący, ale niepraktykujący, członkowie PZPR, a także przedstawiciele inteligencji i osoby z wyższym wykształceniem.

¹ Badanie zrealizowano na 1499-osobowej reprezentatywnej próbie dorosłej ludności. Szczegółową charakterystykę próby podano w aneksie.

Tabela 1

w procentach

Cechy respondentów	Deklarujący udział w powitaniu Papieża lub spotkaniu z nim
1	2
Płeć:	
- mężczyźni	32,2
- kobiety	35,0
Wiek:	
- do 25	40,5
- 26-40	31,8
- 41-60	32,6
- powyżej 60 lat	33,0
Miejsce zamieszkania:	
- wieś	32,8
- miasto:	
do 50	29,5
51-200	31,3
powyżej 200 tys. mieszkańców	40,5
Wykształcenie:	
- nieukończone podstawowe i podstawowe	37,5
- zasadnicze zawodowe i nieukończone średnie	33,9
- średnie	30,0
- nieukończone wyższe i wyższe	24,8
Grupy społeczno-zawodowe:	
- inteligencja	24,6
- pracownicy umysłowi średniego szczebla	27,8
- robotnicy wykwalifikowani	40,6
- robotnicy niewykwalifikowani	40,0
- rolnicy	33,9
- prywatna inicjatywa	21,4
- emeryci i renciści	30,5
- uczniowie i studenci	41,7
- inni nie pracujący	37,5

cd.tabeli 1

1	2
Przynależność do związków zawodowych przed wprowadzeniem stanu wojennego:	
- NSZZ "Solidarność"	39,5
- związki branżowe	21,2
- nie należący	35,4
Przynależność do organizacji społeczno-politycznych w okresie badania:	
PZPR	
- należący	14,7
- nie należący	36,3
Związki zawodowe	
- należący	27,5
- nie należący	35,4
Nie należący do żadnej organizacji	37,0
Stosunek do wiary i praktyk religijnych:	
- wierzący i praktykujący regularnie	44,0
- wierzący i praktykujący nieregularnie	31,2
- wierzący, ale niepraktykujący	17,5
- niewierzący	6,6
Zainteresowanie polityką:	
- duże	27,8
- średnie	32,3
- niewielkie	40,8
- żadne	36,2

2. Znaczenie wizyty Papieża

Zbliżająca się wizyta Papieża w Polsce wywołuje u większości badanych reakcje zdecydowanie pozytywne. Jeśli nawet pojawiały się wypowiedzi wskazujące na brak większego zainteresowania i zaangażowania, to nie były one zabarwione emocjami negatywnymi czy krytycyzmem. Można więc powiedzieć, że atmosfera społeczna wokół pielgrzymki Jana Pawła II do kraju jest bardzo przyjazna.

Odpowiedzi na pytanie: "Czym będzie wizyta Papieża dla Pana/i/ osobiście?" wskazują, że dla badanych przyjazd Papieża do kraju to przede wszystkim wydarzenie o charakterze religijnym /43,2%/. Wypowiedziom w tej kwestii towarzyszyły słowa warażające silne wzruszenia i emocje religijne, np.: "Będą to dni radości, skupienia i modlitwy", "Pogłębieniem mojej wiary", "Okazją do szeregu przemyśleń na tematy religijne", "Pокrzepienie duchowe", "Wielka uroczystość i święto duchowe", "Przeżycie duchowe długo oczekiwanego i bardzo potrzebne", "Jedno z najważniejszych przeżyć dla mnie osobiście", "Wielka radość duchowa i wielkie przeżycie", "Czymś wspaniałym; wielkim przeżyciem, wzruszeniem", "Radością i wzruszeniem", "Gdy myślę o naszym Papieżu, to robi mi się cieplej koło serca", "Pокrzepieniem ducha, zwiększeniem wiary, a także wzrostem majestatu Kościoła katolickiego".

Upatrywanie przez dość liczną grupę respondentów w obecności Jana Pawła II w kraju okazji do przeżyć religijnych i wzmocnienia swojej wiary jest zrozumiałe w świetle faktu, że 48,6% badanych zaliczyło siebie do grona wierzących i regularnie praktykujących.

Druga, również znaczna grupa ankietowanych /38,5%/ eksponuje w swych wypowiedziach osobę Karola Wojtyły - jego wielkość duchową, moralną i intelektualną, a także sławę światową. Wypowiedzi te są często przepełnione dumą z faktu, że tak wybitna postać wywodzi się z naszego kraju, narodu, że Papież jest Polakiem. Dla pewnej części /10%/ tej grupy respondentów pobyt Papieża w kraju jest przede wszystkim okazją do jego ujrzania, bezpośredniego spotkania z nim czy też uczestniczenia w celebrowanych przez niego uroczystościach. Oto najczęściej powtarzające się wypowiedzi: "Uważam, że jest to wspaniałe przeżycie, że Papież może przyjechać do Polski i będę mógł uczestniczyć w nabożeństwach odprawianych

przez niego". "Bardzo ważnym wydarzeniem, przecież to Polak i ważna osoba w świecie", "Wielkim przeżyciem, odwiedzi nas bardzo dobry i bardzo przez nas wszystkich kochany człowiek, który czyni dla nas dużo dobrego", "Pielgrzymką Polaka do Polski", "Wizytą wielkiego Polaka", "Będę dumna z tego, że do Polski przyjeżdża nie tylko Papież, ale i wybitny Polak".

Wizyta Papieża to dla badanych nie tylko osobiste przeżycie duchowe, emocjonalne, ale także ważne wydarzenie w skali całego kraju, i to zarówno o aspekcie politycznym, jak i społecznym. Świadczą o tym odpowiedzi na pytanie: "Czym będzie wizyta Papieża dla Polski?". Najliczniejsza grupa respondentów /35,9%/ zwraca uwagę na doniosłość wizyty papieskiej jako ważnego wydarzenia politycznego czy nawet historycznego, 16,1% wiąże przyjazd Papieża ze zwiększeniem się zainteresowania Polską na świecie, a nawet ze wzrostem jej pozycji i autorytetu. Dla 15,9% badanych to okazja do dalszej normalizacji stosunków między państwem i Kościołem, łącznie z nawiązaniem stosunków dyplomatycznych z Watykanem. Zdaniem 13,3% respondentów jest to szansa na złagodzenie wewnętrznych napięć i konfliktów, zwiększenie konsolidacji społecznej, pogłębienie uczuć patriotycznych, a także moralne i duchowe odrodzenie się społeczeństwa /większa życzliwość w stosunkach między ludźmi, mobilizacja do lepszej pracy, zmniejszenie rozmiarów patologii społecznej itp./.

3. Przewidywane skutki wizyty Papieża

Respondenci wypowiadając się w kwestii, czym będzie wizyta Jana Pawła II dla nich osobiście i dla całego kraju, dość często zwracali jednocześnie uwagę na jej pozytywne skutki. Zapytani wprost o następstwa tego wydarzenia dla naszego państwa, odpowiedzi następująco:

zdecydowanie pozytywne	- 44,2	} 83,8%
raczej pozytywne	- 39,6	
zarówno pozytywne, jak i negatywne	- 9,0%	} 0,6%
raczej negatywne	- 0,2	
zdecydowanie negatywne	- 0,4	
trudno powiedzieć	- 6,3%	

Można zatem mówić o dużej zgodności badanych co do przewidywanych skutków pielgrzymki Papieża do Polski i to nie tylko określanych w kategoriach ogólnych. Również w odpowiedziach na kolejne pytanie, w którym poproszono respondentów, aby z ośmiu przedstawionych twierdzeń dotyczących ewentualnych skutków wizyty wskazali te, z którymi się zgadzają, najczęściej podkreślano korzyści, w tym natury politycznej: wzrost zainteresowania Polską na arenie międzynarodowej /87,5%/ i poprawę wzajemnych kontaktów między państwem i Kościołem /81,9%/. Znaczną popularność /51,7%/ zyskało też twierdzenie, że pod wpływem wizyty Papieża polepszą się stosunki polityczne z Zachodem. Oczekiwania w sferze społecznej są nieco mniej powszechne i dotyczą wzrostu religijności społeczeństwa polskiego /73%/, nasilenia się uczuć patriotycznych /63,2%/, jak również zmniejszenia wewnętrznych konfliktów i napięć /61%/.

Optymizmem i wiarą w pozytywne skutki papieskiej pielgrzymki częściej charakteryzowali się respondenci: o niskim poziomie wykształcenia, nie należący do PZPR, wierzący i systematycznie praktykujący, w wieku poprodukcyjnym oraz rolnicy. Dla przykładu, złagodzenia wewnętrznych napięć i konfliktów w następstwie wizyty Papieża oczekuje: 70,7% badanych w wieku powyżej 60 lat oraz 54,8% z najniższej kategorii wieku /do 25 lat/; 67,5% z wykształceniem podstawowym wobec 45,5% z wykształceniem wyższym i niepełnym wyższym; 73,4% rolników wobec 43,9% przedstawicieli inteligencji; 62,5% nie należących do PZPR wobec 52,1% członków partii; 69,6% wierzących i regularnie odbywających wszelkie praktyki religijne wobec 37,2% niewierzących.

W porównaniu z odsetkiem respondentów wiążących z przyjazdem Papieża nadzieję na poprawę klimatu politycznego i społecznego w naszym kraju grupa przewidujących negatywne następstwa tego wydarzenia jest znacznie mniej liczna. Jedynie 9,3% respondentów mówi o zakłóceniach porządku publicznego, wzroście napięć i manifestacji ulicznych, 21,3% spodziewa się uaktywnienia sił politycznych podziemia. Dość znaczny jest również odsetek /39/ ankietowanych nie precyzujących swego stanowiska w tej sprawie.

Fakt, że niewielka grupa badanych kojarzy pobyt Jana Pawła II z wymienionymi niekorzystnymi zjawiskami, jest być może efektem pozytywnych społecznie doświadczeń z poprzednich wizyt, może także świadczyć o postępujących procesach normalizacji w naszym kraju.

W tabeli 2 przedstawiono zróżnicowanie odpowiedzi na pytanie o wpływ wizyty Jana Pawła II na wzrost aktywności opozycji politycznej w zależności od cech badanych.

Tabela 2

w procentach

Cechy badanych	Odpowiedzi na pytanie: "Czy wizyta Papieża spowoduje uaktywnienie sił politycznych podziemia?"		
	tak	nie	trudno powiedzieć
1	2	3	4
Płeć:			
- mężczyzna	25,7	38,5	35,8
- kobieta	17,3	40,1	42,6
Wiek:			
- do 25	22,9	35,4	41,7
- 26-40	23,7	39,4	36,9
- 41-60	22,5	39,5	38,0
- powyżej 60 lat	13,8	42,5	43,6
Miejsce zamieszkania:			
- wieś	17,2	42,0	40,8
- miasto:			
do 50	21,2	37,3	41,0
51-200	26,2	37,9	35,9
powyżej 200 tys.mieszkańców	24,4	38,9	36,7
Wykształcenie:			
- nieukończone podstawowe i podstawowe	15,5	42,4	42,2
- zasadnicze zawodowe i nieukończone średnie	21,5	42,7	35,8
- średnie	25,4	34,9	39,7
- nieukończone wyższe i wyższe	37,1	26,4	36,4

1	2	3	4
Grupy społeczno-zawodowe:			
- inteligencja	38,6	26,3	35,1
- pracownicy umysłowi średniego szczebla	27,3	33,5	39,2
- robotnicy wykwalifikowani	21,6	45,4	33,1
- robotnicy niewykwalifikowani	15,2	38,4	46,3
- rolnicy	13,6	44,1	42,4
- prywatna inicjatywa	28,6	42,9	28,6
- emeryci i renciści	15,6	44,4	40,0
- uczniowie i studenci	25,0	33,3	41,7
- inni nie pracujący	16,9	43,7	39,4
Przynależność do związków zawodowych przed wprowadzeniem stanu wojennego:			
- NSZZ "Solidarność"	27,3	38,4	34,3
- związki branżowe	24,3	41,9	33,8
- nie należący	17,7	39,5	42,8
Przynależność do organizacji społeczno-politycznych w okresie badania:			
PZPR			
- należący	37,4	27,9	34,7
- nie należący	19,0	41,0	40,0
Związki zawodowe			
- należący	25,2	38,4	36,3
- nie należący	19,9	39,7	40,3
Nie należący do żadnej organizacji:			
	16,7	42,3	40,9
Stosunek do religii i praktyk religijnych:			
- wierzący i praktykujący regularnie	16,2	43,4	40,4
- wierzący i praktykujący nieregularnie	19,6	38,2	42,2
- wierzący, ale niepraktykujący	31,7	33,3	34,9
- niewierzący	43,8	28,1	28,1

cd.tabeli 2

1	2	3	4
Zainteresowanie polityką			
- duże	30,4	35,0	34,6
- średnie	21,8	42,8	35,4
- niewielkie	17,4	38,4	44,1
- żadne	14,1	35,9	50,0

Uaktywnienie podziemia w związku z wizytą Papieża częściej przewidują: mieszkańcy miast; osoby z wyższym wykształceniem, a zatem przedstawiciele inteligencji i pracownicy umysłowi; niewierzący; należący do PZPR; członkowie b. "Solidarności". Zaznacza się również pewna zależność między opiniami na ten temat a stosunkiem do funkcjonującego obecnie w Polsce systemu władzy. Negatywnie oceniający nasze realia polityczne częściej /35,5%/ w porównaniu z akceptującymi je /21,7%/ spodziewają się wzrostu aktywności opozycji. Jest prawdopodobne, że z uaktywnieniem się podziemia członkowie partii częściej wiążą swoje obawy, badani zaś nie akceptujący obecnego systemu władzy, jak również zwolennicy b."Solidarności" - swoje nadzieje. Mimo prawie powszechnego optymizmu w przewidywaniu skutków omawianego wydarzenia znaczna grupa badanych nie wiąże z nim żadnych nadziei i oczekiwań /33,5 wobec 40,2% wiążących jakieś nadzieje/. Być może kierują się oni realizmem, sam bowiem przyjazd do naszego kraju nawet tak ważnej osoby, jak głowa Kościoła katolickiego, nie może automatycznie rozwiązać wszystkich problemów. Również spora grupa /25,9%/ nie potrafi odpowiedzieć, czego spodziewa się po wspomnianej wizycie. Rozkład odpowiedzi na pytanie: "Czy z wizytą Papieża wiąże Pan/i/ jakieś nadzieje i oczekiwania?" według cech badanych obrazuje tabela 3.

Tabela 3

w procentach

Cechy badanych	Odpowiedzi na pytanie: "Czy z wizytą Papieża wiąże Pan/i/ jakieś nadzieje i oczekiwania?"		
	tak	nie	trudno powiedzieć
1	2	3	4
Płeć:			
- mężczyźni	39,6	35,1	25,4
- kobiety	41,3	32,3	26,4
Wiek:			
- do 25	35,4	35,8	28,8
- 26-40	35,8	39,2	25,0
- 41-60	45,6	32,2	22,2
- powyżej 60 lat	46,2	22,7	31,1
Miejsce zamieszkania:			
- wieś	45,2	26,5	28,3
- miasto:			
do 50	37,6	37,6	24,8
51-200	35,9	41,0	23,0
powyżej 200 tys.mieszkańców	38,4	36,0	25,7
Wykształcenie:			
- nieukończone podstawowe i podstawowe	44,4	25,5	30,2
- zasadnicze zawodowe i nieukończone średnie	37,2	38,3	24,5
- średnie	38,8	39,2	22,0
- nieukończone wyższe i wyższe	37,6	40,4	22,0
Grupy społeczno-zawodowe:			
- inteligencja	36,8	43,9	19,3
- pracownicy umysłowi średniego szczebla	38,3	39,0	22,6
- robotnicy wykwalifikowani	38,7	37,2	24,2
- robotnicy niewykwalifikowani	38,8	36,4	24,8
- rolnicy	44,6	24,3	31,1

1	2	3	4
- prywatna inicjatywa	32,1	53,6	14,4
- emeryci i renciści	48,4	22,4	29,1
- uczniowie i studenci	36,1	30,6	33,3
- inni nie pracujący	36,1	29,2	34,7
Przynależność do związków zawodowych przed wprowadzeniem stanu wojennego:			
- NSZZ "Solidarność"	43,1	33,4	23,5
- związki branżowe	34,8	42,9	22,3
- nie należący do żadnych	40,5	31,0	28,5
Przynależność do organizacji społeczno-politycznych w okresie badania:			
PZPR			
- należący	36,0	42,9	21,2
- nie należący	40,9	32,3	26,8
Związki zawodowe			
- należący	37,1	40,4	22,5
- nie należący	41,3	31,6	27,1
Nie należący do żadnej organizacji	39,5	31,6	28,9
Stosunek do wiary i praktyk religijnych:			
- wierzący i praktykujący regularnie	51,1	21,0	27,9
- wierzący i praktykujący nieregularnie	32,8	39,2	28,0
- wierzący, ale niepraktykujący	31,4	50,0	18,6
- niewierzący	18,9	63,9	17,2
Zainteresowanie polityką:			
- duże	45,4	32,7	21,8
- średnie	39,0	35,6	25,4
- niewielkie	40,8	30,5	28,7
- żadne	38,0	32,1	29,9

Z wizytą Papieża wiążą jakieś nadzieje i oczekiwania najczęściej: ludzie starsi, emeryci i renciści, ludzie wierzący i praktykujący regularnie, a więc ściśle związani z Kościołem. Wpływ pozostałych cech nie jest tu istotny statystycznie.

Wyrażane przez część badanych /40,2%/ oczekiwania skupiają się zarówno wokół kwestii religijnych, jak i o charakterze ogólnospołecznym. Dotyczą one:

- poprawy stosunków państwo - Kościół /28,9%/,
- porozumienia, pojednania narodowego, złagodzenia konfliktów społecznych, poprawy stosunków społeczeństwo - władza /24,4%/,
- odnowy moralnej społeczeństwa, polepszenia stosunków między ludźmi, ograniczenia zjawisk patologii społecznej /18,6%/,
- wzrostu religijności /17,7%/,
- poprawy sytuacji ekonomicznej kraju, głównie poprzez pożyczki zagraniczne /12,9%/.

x

x

x

Zbliżająca się wizyta Jana Pawła II w Polsce cieszy się wśród badanych powszechnym zainteresowaniem, wzbudza w nich pozytywne uczucia i reakcje. Dość często wskazują oni na religijny charakter tej wizyty. Jest dla ich również ważnym wydarzeniem politycznym i społecznym, z którym wiążą różne nadzieje i oczekiwania. Liczą przede wszystkim na polepszenie stosunków wewnątrz kraju, zwłaszcza między państwem i Kościołem, oraz na to, że przyjazd Jana Pawła II do ojczywego kraju przysporzy rozgłosu Polsce i korzystnie wpłynie na układy polityczne i gospodarcze naszego kraju z państwami Zachodu.

ANEKS

Podstawowe dane o zbiorowości badanych /1499 osób/

Wiek:

do 25	- 16,3%
26-40	- 37,3%
41-60	- 27,7%
61 lat i więcej	- 18,7%

Płeć:

kobiety	- 51,9%
mężczyźni	- 48,1%

Miejsce zamieszkania:

wieś	- 39,5%
miasto:	
do 50	- 20,6%
51-200	- 17,4%
powyżej 200 tys. mieszkańców	- 22,5%

Wykształcenie:

niepełne podstawowe	- 5,0%
podstawowe	- 35,1%
zasadnicze zawodowe	- 21,3%
niepełne średnie	- 8,5%
średnie zawodowe	- 11,0%
średnie ogólnokształcące	- 7,0%
pomaturalne	- 2,7%
niepełne wyższe	- 3,0%
wyższe	- 6,4%

Przynależność do grup społeczno-zawodowych:

inteligencja	- 3,8%
pracownicy umysłowi średniego szczebla	- 28,2%
robotnicy wykwalifikowani	- 18,2%
robotnicy niewykwalifikowani	- 11,1%
rolnicy	- 11,9%
prywatna inicjatywa	- 1,9%
emeryci i renciści	- 15,2%
uczniowie i studenci	- 4,8%
inni nie pracujący	- 4,8%

Przynależność do organizacji społeczno-politycznych:

PZPR	- 12,7%
ZSL	- 3,1%
SD	- 0,7%
organizacje młodzieżowe	- 6,3%
PRON	- 4,9%
związki zawodowe	- 22,3%
b. "Solidarność" /przed wprowadzeniem stanu wojen- nego/	- 22,8%

Stosunek do wiary i praktyk religijnych:

wierzący i praktykujący regularnie	- 48,7%
wierzący i praktykujący nieregularnie	- 30,5%
wierzący, ale niepraktykujący	- 12,7%
niewierzący, ale chodzący do kościoła	- 1,8%
niewierzący i niepraktykujący	- 6,3%